

แนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์*

ธัญญากร จอดเกาะ¹

ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²

(วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปที่เรียนรวมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 12 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์มีแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ดังนี้ 1.1) ด้านนักเรียน โรงเรียนมีกระบวนการเตรียมความพร้อมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษผ่านการประเมินและคัดกรองเพื่อจัดชั้นเรียนที่เหมาะสม และเน้นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม วิชาการ และทักษะชีวิตประจำวัน 1.2) ด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติเชิงบวกและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน 1.3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนปรับหลักสูตรและการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เน้นการลงมือปฏิบัติและใช้เทคนิคที่หลากหลาย รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพการศึกษาต่อ 1.4) ด้านเครื่องมือ โรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณเป็นรายปี ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ทุนการศึกษา และให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน 2) ข้อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ มีดังนี้ 2.1) ด้านนักเรียน ควรขยายขีดความสามารถเชิงโครงสร้าง และการจัดการชั้นเรียนอย่างยืดหยุ่นเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2.2) ด้านสภาพแวดล้อม ควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครอง 2.3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการขยายเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ เพื่อสร้างทางเลือกด้านอาชีพและการศึกษาต่อ ที่หลากหลาย และ 2.4) ด้านเครื่องมือ ควรสร้างนวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม, แนวทางการจัดการศึกษา, เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

* บทความวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์, 2568

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: thanyakorn.j@ku.th

² อาจารย์, สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Effective Inclusive Education Management Guidelines for Children with Special Needs: Case Study of Piboon Prachasan School*

Thanyakorn Jodkoh¹

Chairat Wongkitrungruang²

(Received: June 13, 2025; Revised: July 16, 2025; Accepted: July 23, 2025)

Abstract

This qualitative research aimed to (1) examine the inclusive education practices implemented at Phibun Prachasarn School, and (2) propose effective approaches for enhancing inclusive education within the school. The key informants consisted of 12 purposively selected participants, including school administrators, homeroom teachers, relevant personnel, parents of children with special needs, and parents of typically developing students who are enrolled in inclusive classrooms. The research instruments used were semi-structured interviews, and the data were analyzed using descriptive content analysis.

The study revealed that 1) Phiboon Prachasarn School implemented inclusive education through four key areas: 1.1) Student; The school prepared students with special needs through screening and placement processes, emphasizing readiness in physical, emotional, social, academic, and daily living skills 1.2) Environment; The school provided a physically accessible and supportive learning environment, while promoting positive attitudes and inclusive participation among all staff 1.3) Activity; The curriculum was adapted to meet individual needs, with a focus on hands-on learning, diverse teaching techniques, and career or further education preparation 1.4) Tools; The school allocated annual budgets, received government and scholarship support, and integrated appropriate technologies and learning materials. 2) The proposed effective strategies for inclusive education include 2.1) Student; Expanding structural capacity and adopting flexible classroom arrangements to accommodate increasing numbers of students with special needs 2.2) Environment; Promoting continuous professional development and cultivating a sense of responsibility among educators 2.3) Activity; Building partnerships with workplaces and higher education institutions to create diverse academic and career pathways and 2.4) Tools; Enhancing parental engagement and fostering innovation in student development.

Keywords: Inclusive Education, Education practices, Children with special needs

* This research article is part of the research on Effective Inclusive Education Management Guidelines for Children with Special Needs Case Study Piboon Prachasan School, 2025

¹ Master of Arts Program in Social Development and Administration Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: thanyakorn.j@ku.th

² Lecturer, Master of Arts Program in Social Development and Administration Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและประเทศ แต่ปัจจุบันยังคงมีปัญหาคือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งประสบปัญหาการเข้าถึงและปัญหาคุณภาพการศึกษา รวมถึงภาวะสูญเสียการเรียนรู้ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023) การสร้างความเท่าเทียม จึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดช่องว่างทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นสร้างโอกาสอย่างเท่าเทียมแก่เด็กทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ (Office of the Education Council, 2022) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนานโยบายและมาตรการเพื่อลดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างทุนมนุษย์และวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาประเทศ (Equitable Education Fund, 2023)

ภาครัฐให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และเน้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พร้อมมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสม (Office of the Education Council, 2022) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023) รวมถึงพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งรับรองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ พร้อมการสนับสนุนด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก (Ministry of Education, 2022)

อย่างไรก็ตาม แม้มีกฎหมายและนโยบายสนับสนุน แต่เด็กที่มีความต้องการพิเศษอีกจำนวนมากยังไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง รายงานสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย (Ministry of Social Development and Human Security, 2023) และผลการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2560 และ 2565 ชี้ให้เห็นว่าสัดส่วนของคนพิการที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงมีแนวโน้มลดลงเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงอุปสรรคสำคัญในการจัดระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางความต้องการของผู้เรียน อย่างแท้จริงทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรทางการศึกษาและความพร้อมของบุคลากร ตลอดจนยังมีปัจจัยด้านทัศนคติที่เป็นอุปสรรค ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติของครอบครัวที่อาจมองว่าการศึกษาสูงไม่จำเป็นสำหรับคนพิการ ทัศนคติของสังคมที่ยังมีอคติหรือความเข้าใจผิดเกี่ยวกับศักยภาพของผู้พิการ และแม้แต่ทัศนคติของคนพิการเองที่อาจรู้สึกท้อแท้หรือไม่มั่นใจในความสามารถของตน ส่งผลให้โอกาสทางการศึกษาของกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังคงอยู่ภายใต้ข้อจำกัด

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เนื่องจากสถานศึกษา

เฉพาะความพิการ ในประเทศไทยมีจำนวนจำกัด และกระจุกตัวในเมืองใหญ่ ทำให้คนพิการในต่างจังหวัด ถูกจำกัดสิทธิ แนวคิดการเรียนรู้รวมนี้พัฒนาขึ้นในศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนและเท่าเทียม องค์การยูเนสโก (UNESCO) ผลักดันแนวคิดนี้โดยเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ในโรงเรียนปกติได้หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม โดยเน้นการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา หลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผล และสภาพแวดล้อม ที่ยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ไม่เพียงสร้างความเป็นธรรมทางการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ แต่ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับการสร้างสถานศึกษาพิเศษ (Tamma Saeng, 2014) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค แนวทางนี้ช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงสร้างเจตคติเชิงบวกและการยอมรับความแตกต่างในสังคมเพื่อลดการเลือกปฏิบัติ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้เสนอกรอบแนวคิดการดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมผ่าน “SEAT Framework” ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) ด้านนักเรียน (Student) ที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการพิเศษเฉพาะตัว (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ที่จำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมทั้งทางกายภาพและจิตใจ (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) ที่ต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลายเพื่อตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และ (4) ด้านเครื่องมือ (Tool) ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการทั้ง 4 มิติดังนี้เป็นระบบจะช่วยให้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนทุกกลุ่มอย่างยั่งยืน

โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร เป็นตัวอย่างของโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมภายใต้สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกกลุ่ม เด็กที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนดำเนินงานตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยมุ่งเน้นให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมทางวิชาการ และอาชีพผ่านหลักสูตรที่ยืดหยุ่น รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนานตนเองและเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ในอนาคต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และส่งเสริมให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพเพื่อเข้าสู่สังคมได้อย่างเสมอภาค

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน รวมถึงการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์นั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสะท้อนถึงรูปแบบการจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพและความเท่าเทียมทางการศึกษาในระดับนโยบายและการปฏิบัติ อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางต้นแบบในการพัฒนาและขยายผลสู่สถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมระบบการศึกษาที่ครอบคลุมและยั่งยืนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ องค์การยูเนสโกได้กำหนดให้ “การศึกษาพิเศษ” เป็นส่วนสำคัญของแนวทาง “การศึกษาเพื่อทุกคน” (Education for All – EFA) โดยยึดหลักความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงสำหรับผู้เรียนทุกคน (UNESCO, 1994) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการของไทยที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรืออารมณ์ ตลอดจนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเหมาะสมและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในสังคม (Ministry of Education, 2022)

2. แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามแนวทางของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มุ่งเน้นการสร้างความมั่นใจว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนเดียวกันกับเด็กทั่วไปในชุมชนของตนเอง โดยได้รับการเรียนการสอนและการสนับสนุน ที่ออกแบบเฉพาะ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล ทั้งนี้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมไม่ได้มุ่งเพียงการรวมตัวทางกายภาพ แต่ครอบคลุมถึงการวางแผนการจัดการศึกษาอย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนรู้ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาที่จำเป็นต่อผู้เรียนแบบรายบุคคล เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

ในการดำเนินงานด้านการบริหารการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้เสนอกรอบแนวคิดการดำเนินงานผ่าน “SEAT Framework” ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ด้านนักเรียน (Student) ที่เน้นความแตกต่างของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกคน, (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) ที่หลากหลาย

และยืดหยุ่นตามศักยภาพของผู้เรียน และ (4) ด้านเครื่องมือสนับสนุน (Tool) ที่รวมถึงสื่อ เทคโนโลยี และบริการเสริมทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ครอบคลุม และยั่งยืนสำหรับผู้เรียนทุกคนในระบบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอยู่ในรูปแบบของการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) มีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

แหล่งข้อมูลของการวิจัยมาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 12 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงาน (2) ครูประจำชั้น จำนวน 3 คน ซึ่งทำหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินการสอนในระดับห้องเรียน (3) บุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง หรือเจ้าหน้าที่สนับสนุน (4) ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 3 คน และ (5) ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไป จำนวน 3 คน เพื่อสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย และเสริมความสมบูรณ์ของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งออกแบบเป็นแนวคำถามที่ยืดหยุ่นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคำถามครอบคลุมทั้งประสบการณ์ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสังเกตพฤติกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ในบริบทของโรงเรียน เช่น การสังเกตการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในห้องเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครู ตลอดจนการวิเคราะห์เอกสารประกอบ เพื่อเพิ่มมิติของข้อมูลและตรวจสอบความสอดคล้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยขอหนังสือรับรองจากสาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ จากนั้นจึงประสานงานกับครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล กลุ่มตัวอย่าง 12 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้คำถามปลายเปิดในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในด้านต่าง ๆ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าศึกษาแนวคิด ทฤษฎีรวบรวมข้อมูลจากบทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยได้ สกัดประเด็นสร้างหมวดหมู่ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลในเชิงความหมายอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์และสังเกตการณ์แล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีแบบสามเส้า เพื่อตรวจสอบ ข้อมูลทางด้านเวลา สถานที่ บุคคล และทำการวิเคราะห์เทียบเคียงดูว่าข้อมูลที่ต่างเวลา สถานที่ และบุคคล ที่ได้รับมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นตรงกันหรือมีความสอดคล้องกันหรือไม่ ถ้าหากข้อมูลที่ได้มา สอดคล้องกันถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัยในภาพรวม กระบวนการทั้งหมดนี้ทำให้ผลการศึกษาสื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ได้อย่างรอบด้าน และมีมิติทางวิชาการที่ครบถ้วน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือ สนับสนุน อันเป็นการสะท้อนภาพรวมของการดำเนินงานในเชิงระบบและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ยังมุ่งเสนอแนวทางที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถนำไปปรับใช้หรือขยายผลในสถานศึกษาอื่นได้ โดย อ้างอิงจากผลการวิจัยที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขความสำเร็จของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ในบริบทของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างแท้จริง

1. แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ โดยใช้ แนวคิด “SEAT Framework” ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ด้านนักเรียน (Student), (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment), (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) และ (4) ด้าน เครื่องมือ (Tool)

1.1 ด้านนักเรียน (Student)

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งมีความหลากหลายในด้านพัฒนาการ ความสามารถ และ รูปแบบการเรียนรู้ โดยโรงเรียนได้จัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IEP) ซึ่งเป็นการวางแผนการเรียนรู้รายบุคคลที่สอดคล้องกับศักยภาพ และความต้องการเฉพาะของนักเรียน

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากการเรียนรู้เชิงวิชาการแล้ว ยังมีการส่งเสริมทักษะชีวิต เช่น การช่วยเหลือตนเองการจัดการอารมณ์ และการสร้างความมั่นใจในตนเอง รวมถึงทักษะทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมและ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่เน้นการสร้างควมไว้วางใจ ความร่วมมือ และความเข้าใจซึ่งกันและกันในเพื่อนร่วมชั้น จากคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่ว่า “มันเป็นการปรับตัวร่วมกันของทุก ๆ คน ที่จะต้องเข้ามาเขาต้องรู้ก่อนว่ามันไม่ใช่มีแค่เรา ยังมีเพื่อน มีผู้ปกครอง มีอะไรหลาย ๆ อย่างกลายเป็นความกลมกลืนของสถานที่ ห้องเรียน ของตัวเด็กเอง เพราะเด็กก็ยังเป็นเด็ก มีเพื่อน ได้ทำรู้จักเพื่อนใหม่มันเป็นเหมือนสังคมที่เป็นการสร้างขึ้นโดยอัตโนมัติ” ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพ แม้จะมีความพยายามในการสร้างความตระหนัก แต่ก็ยังพบปัญหาเล็กน้อยที่นักเรียนปกติบางคนขาดความระมัดระวังในการปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.2 ด้านสภาพแวดล้อม (Environment)

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ทางลาด, ราวจับ และลิฟต์ ในอาคารเรียน และจัดห้องเรียนแบบเปิดโล่ง ไม่มีสิ่งกีดขวาง เพื่อความปลอดภัยและการเข้าถึงที่สะดวก การออกแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Universal Design for Learning (UDL) และไม่เพียงแต่ปรับให้เหมาะกับเด็กพิเศษเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความเป็นธรรมในการเรียนรู้สำหรับทุกคน จากคำกล่าวของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ว่า “สภาพแวดล้อมของโรงเรียนค่อนข้างเหมาะกับเด็กพิเศษ ห้องเรียนโล่ง เดินสะดวก ไม่มีสิ่งกีดขวาง เวลาเมื่อไหร่ไม่ปกติ ครูก็เข้าถึงเด็กได้เร็ว” นอกจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพแล้ว โรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมแห่งการยอมรับ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน โดยผู้บริหารเน้นย้ำว่าการจัดการเรียนรวมเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่าย ไม่ใช่ภาระของครูคนเดียว ซึ่งสะท้อนแนวคิด Inclusive Culture ครูผู้สอนได้รับการอบรมหลักสูตรการศึกษาพิเศษ และมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาให้ความรู้ อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าทฤษฎีจากการอบรมบางครั้งไม่ตรงกับการปฏิบัติจริง และครูรุ่นใหม่บางคนยังขาดความใส่ใจในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity)

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยอิงหลักสูตรกลางและเน้นการเพิ่มเติมเนื้อหาและกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิต การดูแลตนเอง และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แผนการเรียนรู้อิงเฉพาะบุคคล (IEP) เป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของแต่ละคนครูผู้สอนเน้นการสอนแบบลงมือปฏิบัติ และใช้เทคนิคที่หลากหลายผ่านสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น แบบฝึกหัด สื่อภาพ วิดีโอ หรือสื่อดิจิทัล เพื่อจูงใจและส่งเสริมความเข้าใจ โดยมีการกระตุ้นและ

ช่วยเหลืออย่างละเอียด จากคำกล่าวของครูผู้สอนที่ว่า “เราต้องสังเกตแล้วก็ดูว่าเขาเป็นยังไง แล้วก็ค่อย ๆ ปรับวิธีการ” การวัดผลใช้ตัวชี้วัดเดียวกับเด็กปกติแต่มีการลดทอนความยากง่าย และสร้างเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย กิจกรรมเสริมภายในและภายนอกห้องเรียน เช่น ทัศนศึกษา กีฬา และระบบ “Best Buddy” เป็นกลไกสำคัญ ในการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่าง และสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ โรงเรียนยังเตรียมความพร้อมด้านอาชีพผ่านการจัดพื้นที่ฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน เช่น คาเฟ่จำลอง และงานบริการในโรงแรมจำลอง รวมถึงการทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสถานประกอบการ และเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการฝึกงาน และการศึกษาต่อในสายอาชีพ อย่างไรก็ตาม เด็กที่มีความต้องการพิเศษบางคนยังขาดแรงกระตุ้นจากครูผู้สอน และขาดความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งส่งผลต่อการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเด็ก และจะต้องมีการวางแผนการใช้สื่อการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นตามความสนใจ และข้อจำกัดของเด็ก ซึ่งในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะต้องอาศัยประสบการณ์ตรง และความเข้าใจ เด็กแต่ละคน จึงจะสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อย่างแท้จริง

1.4 ด้านเครื่องมือ (Tool)

โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ตระหนักถึงความสำคัญของงบประมาณในการสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมโดยมีการจัดสรรงบประมาณรายปีที่ครอบคลุมกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ ทัศนศึกษา และการอบรมบุคลากร นอกจากงบประมาณภายในแล้ว โรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น คุปองการศึกษา 2,000 บาท/คน จากรัฐบาล สำหรับจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนการสอน และบริการสอนเสริม รวมถึงทุนการศึกษาจากมูลนิธิคุณพุ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากครอบครัวยากจน ซึ่งช่วยลดภาระทางการเงินและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น บัตรคำ ภาพประกอบ วิดีโอ โปรแกรมช่วยอ่าน และคอมพิวเตอร์เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ โดยครูจะคัดเลือกและประยุกต์ใช้อุปกรณ์ตามลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน จากคำกล่าวของครูผู้สอนที่ว่า “สื่อการสอน ก็จะเป็นสื่อการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไป ที่ครูจะจัดหาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในเฉพาะเรื่องนั้น ๆ เช่น แผ่นภาพ รูปภาพ เครื่องคิดเลข” นอกจากนี้ การอบรมและสนับสนุนครูในการเลือกใช้หรือผลิตสื่อที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละกลุ่มยังเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากครูบางกรณีอาจขาดความรู้ด้านเทคนิคหรือขาดแหล่งข้อมูลในการพัฒนาสื่อเฉพาะทาง ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบแตกต่าง (Differentiated Instruction) ขึ้นอยู่กับการมีทรัพยากรที่เพียงพอ และความสามารถของครู ในการจับคู่สื่อ กับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน หากครูขาดความมั่นใจหรือไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสม ก็จะเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมอย่างแท้จริง

2. แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนพินุลประชาสรรค์ต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุม 4 มิติ ในด้าน (1) ด้านนักเรียน (Student), (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment), (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) และ (4) ด้านเครื่องมือ (Tool) และเชื่อมโยงกัน เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญอยู่ และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้แก่ผู้เรียนทุกคน 1) ด้านนักเรียน (Student) โรงเรียนควรมีการขยายขีดความสามารถเชิงโครงสร้าง และจัดการชั้นเรียนอย่างยืดหยุ่น ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนพินุลประชาสรรค์ เผชิญกับความท้าทายจากจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดข้อจำกัด ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น พื้นที่และจำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอ รวมถึงบุคลากรที่ยังไม่สามารถรองรับได้อย่างทั่วถึง แนวทางการพัฒนาที่สำคัญจึงต้องเน้นการขยายขีดความสามารถเชิงโครงสร้าง เช่น การสร้างห้องเรียนเพิ่มเติม ปรับปรุงพื้นที่ให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด และจัดสรรครูผู้สอนรวมถึงครูพี่เลี้ยงเพิ่มเติมควบคู่กับการจัดชั้นเรียนอย่างยืดหยุ่น โดยพิจารณาจากศักยภาพและพฤติกรรมมากกว่าช่วงวัย โดยเน้นการออกแบบกิจกรรม และสื่อเฉพาะทาง และไม่ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษรู้สึกถูกแยกจากสังคมในโรงเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตามศักยภาพที่แท้จริงอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม 2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน การพัฒนาครูเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรวมอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในโรงเรียน พินุลประชาสรรค์ซึ่งดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลากหลายกลุ่ม การพัฒนาควรครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และจิตวิญญาณ ความเป็นครู ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ให้ครูได้แก้ปัญหาและสังเกตพฤติกรรมจริง ควบคู่กับการสร้างแรงบันดาลใจ ผ่านผลลัพธ์การพัฒนานักเรียน เช่น การพูดคุยกับเด็กและผู้ปกครอง แม้จะมีคำตอบแทนพิเศษ แต่แรงขับเคลื่อนที่แท้จริงคือความสุขจากการเห็นเด็กเติบโต โรงเรียนจึงควรส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อสร้างความทุ่มเทที่ยั่งยืน ประเด็นต่อมาคือการส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครอง การส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นกลไกหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรวม โดยโรงเรียนพินุลประชาสรรค์เน้นให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจ ยอมรับ และมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องผ่านการสื่อสารเชิงรุก การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะพิเศษของเด็ก และการสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดูแลเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) การขยายเครือข่ายความร่วมมือถือเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้พัฒนาศักยภาพตามความถนัดของตนเอง โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ควรพัฒนาหลักสูตรอาชีพที่ยืดหยุ่น สอดคล้อง กับความสามารถเฉพาะของเด็ก พร้อมเชื่อมโยงกับสถานประกอบการเพื่อฝึกงานและเตรียมความพร้อมสู่การทำงานตามกฎหมาย ตลอดจน

ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีระบบรองรับนักศึกษาพิเศษ เช่น โครงการ MOU กับวิทยาลัยพัฒนวิชาการอินทราชัย ทั้งนี้จะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีเส้นทางศึกษาต่อและมีคุณค่าในสังคมอย่างยั่งยืน 4) ด้านเครื่องมือ (Tool) ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างมีประสิทธิภาพด้านเครื่องมือสนับสนุน โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ควรส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เป็นกลไกหลัก โดยมีการสื่อสารเชิงรุกและต่อเนื่องผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การประชุม กลุ่มไลน์ หรือ สมุดพฤติกรรมประจำวัน เพื่อให้ผู้ปกครองรับรู้และมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าของบุตรหลาน การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งก็มีความสำคัญเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กำลังใจ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยิ่งไปกว่านั้น ควรสร้างนวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน โดยใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อค้นหาศักยภาพเฉพาะด้านเครื่องมือวางแผนพัฒนาแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) ที่เหมาะสม นวัตกรรมด้านกระบวนการเรียนรู้และวิธีการสอนที่หลากหลาย และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ และศักยภาพเชิงอาชีพ เพื่อฝึกทักษะที่นำไปใช้ได้จริง โดยทั้งหมดนี้ต้องมาจากครูที่มีความเข้าใจและจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลจากการศึกษา 1) ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์ ด้านนักเรียน พบว่าให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปสู่กระบวนการคัดกรอง การจัดชั้นเรียน และการเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่ส่งเสริมแนวคิดการศึกษาที่ครอบคลุม (Inclusive Education) โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สร้างความเสมอภาค และตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน (UNESCO, 2009) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่ามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ทางลาด, ราวจับ และลิฟต์ ในอาคารเรียน และจัดห้องเรียนแบบเปิดโล่ง ไม่มีสิ่งกีดขวางเพื่อความปลอดภัยและการเข้าถึงที่สะดวก การออกแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Universal Design for Learning (UDL) ด้านการดำเนินกิจกรรม พบว่ามีการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สะท้อนถึงการออกแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “Social Model of Disability” หรือ “แบบจำลองทางสังคมว่าด้วยความพิการ” ที่มองว่าอุปสรรคในการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่ตัวบุคคล แต่เกิดจากโครงสร้างและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน แนวคิดนี้เน้นว่าระบบการศึกษาควรปรับตัวเพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนทุกคน (Shakespeare, 2006) นอกจากนี้ ด้านเครื่องมือ พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดการบูรณาการวิธีเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Hands-on Learning) และแสดง

ให้เห็นถึงความสำคัญของกลยุทธ์การสอนแบบครอบคลุมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม และการเข้าถึงการเรียนรู้ อย่างเท่าเทียม 2) ผลการศึกษาข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ โดยใน ด้านนักเรียนควรขยายขีดความสามารถเชิงโครงสร้างของโรงเรียนและจัดการชั้นเรียนอย่างยืดหยุ่น เพื่อรองรับ ความหลากหลายของผู้เรียนตามแนวคิด Universal Design for Learning (Cast, 2018) และทฤษฎีหุปัญญา (Gardner, 1993) ที่เน้นศักยภาพเฉพาะบุคคล ด้านสภาพแวดล้อมควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและ ปลูกฝังจิตสำนึกที่สอดคล้องกับ Social Model of Disability (Oliver, 1996) พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือ จากผู้ปกครองตามแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการศึกษา (Epstein, 2001) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรขยายเครือข่ายกับสถานประกอบการและสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสร้างทางเลือกด้านอาชีพและ การศึกษาต่อในอนาคตตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations, 2015) และแนวทาง Transition Planning (Kohler and Field, 2003) สุดท้าย ด้านเครื่องมือควรเน้นการสร้างนวัตกรรมและการใช้งานเทคโนโลยี สนับสนุนการเรียนรู้ (Assistive Technology) ที่ออกแบบตามหลัก UDL เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคน เข้าถึงและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเท่าเทียม (Al-Azawei, Serenelli and Lundqvist, 2016) ทั้งหมดนี้เป็น แนวทางที่สะท้อนถึงความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่าง แท้จริงในระบบการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะทั่วไปในการพัฒนาการจัดการเรียนรวมควรครอบคลุมการดำเนินงานใน 4 ด้าน ที่เกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การพัฒนาระบบข้อมูลนักเรียนพิเศษผ่านการจัดทำโปรไฟล์รายบุคคล ที่มีข้อมูลเชิงลึกด้านพฤติกรรม ความสามารถ ข้อจำกัด ประวัติการเรียนรู้ และสุขภาพ เพื่อใช้ประกอบการ ออกแบบการสอน และประเมินผลที่แม่นยำ และติดตามพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม การส่งเสริมศักยภาพ ครูและบุคลากรด้วยการอบรมเทคนิคเฉพาะทาง การออกแบบ IEP การใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ และการ สื่อสารเชิงบวกควบคู่กับการสร้างชุมชนวิชาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน การออกแบบ แผนการเรียนรู้เชิงบูรณาการโดยใช้กิจกรรมหลากหลาย พร้อมทั้งจัดหาสื่อที่สอดคล้องกับระดับความสามารถ ของผู้เรียน การสร้างพื้นที่จำลองวิชาชีพ ในโรงเรียนให้เด็กพิเศษได้ฝึกทักษะจริง โดยเน้นการลงมือทำ การทำงานเป็นทีม และรับผิดชอบร่วมกัน พร้อมเชื่อมโยงกับชุมชนผ่านผู้ประกอบการที่มาร่วมแนะนำหรือ จัดกิจกรรมฝึกงาน รวมไปถึง การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนผ่านการจัด Focus Group และการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้คำปรึกษา และร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอเชิงนโยบาย หน่วยงานหลัก คือ กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายการเรียนรวมในระดับชาติให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถปฏิบัติได้จริง พร้อมจัดทำแนวทางปฏิบัติ แผนงาน และระบบติดตามประเมินผลที่ส่งผ่านจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรเฉพาะทาง และสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเข้าถึงของนักเรียนพิเศษ ขณะเดียวกันสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรเร่งดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ครู โดยเน้นทั้งด้านเทคนิค ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการสอน ในห้องเรียนรวม รวมถึงส่งเสริมให้ครูเป็นนักออกแบบนวัตกรรม การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน ด้านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือแบบพหุภาคี ร่วมกับโรงพยาบาล ชุมชน และผู้ประกอบการ ผ่านการจัดเวทีวางแผน IEP และกิจกรรมเรียนรู้ร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจ ลดอคติ และ ผลักดันการเรียนรวมให้เป็นระบบที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยผลลัพธ์ระยะยาวของนักเรียนพิเศษหลังสำเร็จการศึกษา โดยเฉพาะในด้านทักษะชีวิต การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตร่วมในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อประเมินความยั่งยืนของแนวทางการเรียนรวมในเชิงคุณภาพ ช่วยชี้ให้เห็นว่าแนวทางที่ใช้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน มากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งสะท้อนจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงนโยบายและ แนวปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในระยะยาว

2. การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของเด็กพิเศษ แต่ละกลุ่ม เช่น เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียน แต่ละกลุ่มมีลักษณะและข้อจำกัดเฉพาะตัว การวิจัยเชิงลึกที่ออกแบบนวัตกรรมเฉพาะกลุ่ม เช่น สื่อที่ช่วย กระตุ้นการรับรู้ของเด็กออทิสติก หรือกิจกรรมฝึกสมาธิผ่านการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กสมาธิสั้น จะช่วยให้ครู สามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Al-Azawei, A., Serenelli, F. and Lundqvist, K. (2016). Universal Design for Learning (UDL): A content analysis of peer-reviewed journal papers from 2012 to 2015. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 16(3), 39-56.

- CAST. (2018). *Universal Design for Learning guidelines version 2.2*. Retrieved June 12, 2025, from <http://udlguidelines.cast.org>.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. (2nd ed.). Westview Press.
- Equitable Education Fund. (2023). *Annual Report 2023*. Bangkok: Equitable Education Fund. (In Thai).
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. Basic Books.
- Kohler, P. D. and Field, S. (2003). Transition-focused education: Foundation for the future. *The Journal of Special Education*, 37(3), 174-183.
- Ministry of Education. (2022). *Guidelines for Inclusive Education Management Using the SEAT Framework*. Bangkok: Special Education Bureau. (In Thai).
- Ministry of Social Development and Human Security. (2023). *Report on the Situation of Persons with Disabilities in Thailand 2023*. Bangkok: Department of Empowerment of persons with Disabilities. (In Thai).
- Office of the Education Council. (2022). *The State of Education in Thailand 2022*. Retrieved June 12, 2025, from <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/2078-file.pdf>. (In Thai).
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). *Poverty and Inequality Report 2023*. Retrieved June 11, 2025, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15744. (In Thai).
- Oliver, M. (1996). *Understanding disability: From theory to practice*. Macmillan.
- Shakespeare, T. (2006). *Disability rights and wrongs*. Routledge.
- Tammasaeng, M. (2014). *Understanding Inclusive Learning*. Retrieved June 12, 2025, from <https://www.deafthai.org/knowledge-center/>. (In Thai).
- UNESCO. (1994). *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- UNESCO. (2009). *Policy guidelines on inclusion in education*. Retrieved June 11, 2025, from https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000177849_
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved June 11, 2025, from <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
